

Naujienu Antroji Dalis

NR. 802

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

Pastatykite dr. Kaziui Griniui paminklą

Dr. Kazys Grinius

Šiuos, 1966 m. reiktų pavadinti ne vien tik Jaunimo metais, bet dar ir dr. Kazio Griniaus metais. Ateinančio gruodžio mėn. 17 d. sukaks lygiai 100 metų nuo dr. K. Griniaus gimimo gražioiose mūsų Sudavijos lygumose — Salemos būdos kaime, Sasnavos valsč., Marijampolės apskr. Per pastarąjį dešimtmetį esame turėję dr. Vinco Kudirkos, Maironio, Kr. Donelaičio metus, kuriais buvo plačiau prisimintas, įvertintas ir pagerbtas tų daug mūsų tautai ir jos kultūrai nusipelnusių vyrų atminimas. Panašiai privalėtume prisiminti bei pagerbti ir dr. K. Grinių.

Atrodo, kad nėra reikalo plačiau čia aiškinti, kas yra buvęs ir ką mūsų tautai yra davęs dr. K. Grinius. Nebent tik tektų čia pastebėti, kad jam buvo lemta žymiai ilgiau negu anksčiau minėtiems vyrams purenti lietuvių tautos politikos, kultūros ir sveikatos dirvonus. Maždaug išstisus 65 metus — nuo vyresniųjų klasių gimnazisto iki žilos senatvės sulaukusio senelio — jis vis buvo pirmose didžiųjų mūsų tautos darbininkų eilėse. Būdamas realistas ir pozityvistas, jis neskraidė sentimentalijų svajonių padangėse, bet dirbo realų lietuvių žadinimo, sąmoninimo, kultūrinimo darbą, nevengdamas pavojų, kartais net griebiantis kovos metodu. Jis buvo ne vien kovotojas plunksna, bet ir geras organizatorius, visuomet įdomus kalbėtojas ir blāvus politikas. Tad jam ir buvo lemta iškilti į pirmojo lietuvių tautos ir naujai laisvę atgavusios Lietuvos valstybės piliečio postą — būti Trečiuoju Lietuvos Respublikos Prezidentu. O kiek anksčiau jis buvo beveik dvejus — Lietuvos gyvenime labai sunkius ir kritingus — metus, kai Lenkija visomis pastangomis stengėsi pavergti Lietuvą, Lietuvos ministerių pirmininkas.

Paskutines savo gyvenimo dienas dr. K. Grinius praleido čia pat Čikagoje mūsų tarpe. Jis mirė 1950 m. birželio mėn. 4 d., įpusėjęs 84-tus savo gyvenimo metus. Jo pelenai jau 16 metų ilsisi Lietuvių Tautinėse kapinėse Čikagoje.

Artėjant šiai reikšmingai dr.

K. Griniaus sukakčiai, Lietuvių Tautinių Kapinių vadovybė pirmoji pasiryžo tinkamai pagerbti jo atminimą. Gražioje tų kapinių vietoje šiemet atidarytas naujas skyrius, kuris bus pavadintas dr. K. Griniaus vardu, ir norima ten jam pastatyti gražų, menišką paminklą. Lietuvių Tautinės kapinės tam reikalui nemokamai duoda kelis žemės sklypus ir apsiima visais laikais rūpintis tinkama to paminklo priežiūra. Šiuos L. T. kapinių vadovybės nutarimus yra jau patvirtinęs ir vyriausias L. T. kapinių šeimininkas — visuotinis sklypų savininkų susirinkimas, kuris įvyko sausio mėn. pabaigoje.

Tačiau šis reikalas turėtų rūpėti ne vien tik kapinių vadovybei, bet ir visai lietuviškajai visuomenei, nes juk ir dr. K. Grinius ir jo darbai lygiai svarbūs ir reikšmingi mums visiems. Todėl ir kviečiama prie šio paminklo statybos prisidėti ir ji materialiai paremti visos lietuviškos organizacijos ir paskiri asmenys.

Šiuo reikalu jau kiek anksčiau Lietuvių Auditorijoje įvyko lietuviškų Čikagos organizacijų atstovų susirinkimas ir pasitarimas, kuriame dalyvavo 14 atstovų. Tikimasi, kad ir dėl vieno ar kito priežasčių šiame pasitarime negalėjusios dalyvauti organizacijos paminklo statybą visokeriopai rems. Visi tame pasitarime dalyvavę organizacijų atstovai vienbalsiai pritarė sumanymui pastatyti tinkamą paminklą dr. K. Griniui, bet pora atstovų pareiškė nuomonę, kad tokiame paminklui gal būtų tinkamesnė kuri nors viešesnė vieta pačiame Čikagos mieste: kuriame nors gražiame jo parke ar kurioj kitoj daugelio žmonių lankomoj vietoj. Tą klausimą patyrinėjus, pasirodė, kad norint tokį sumanymą įgyvendinti, vis dėlto reiktų gana didelį pastangų gauti iš Parkų Districto ir Miesto Valdybos leidimą, atitinkama miesto komisija turėtų tvirtinti paminklo projektą ir kuriam nors žinomam miesto banke reiktų deponuoti gana didelę pinigų sumą, kad iš jos procentų tas paminklas būtų metai iš metų prižiūrimas ir, reikalui esant, remontuojamas. Tuo būdu šis pasiūlymas pasirodė sunkiai įgyvendinamas ir tinkamiausia vieta dr. K. Griniui paminklui statyti pasiliko Liet. Tautinės kapinės, kur jau ilsisi jo pelenai ir kurios pamaužu virsta lyg tautiniu lietuvių Panteonu, kai ten jau yra visuomenės lėšomis pastatyti paminklai dr. J. Šliūpiui, dr. V. Kudirkai, J. Adomaičiui — šernui ir daugybė gražių paminklų, pa-

(Nukelta į 3 psl.)

Dailininko M. Šileikio paveikslas "Kopos" Naujienu sveikatos skyriaus redaktoriaus laukiamajame. Nuotrauka inž. Juozo Slaboko

P. SIRGEDAS

Giuseppe Verdi — maištingas kompozitorius

Sukūrė geriausias operas, sukakęs 70-ties metų amžiaus, nes cenzoriai ir moterys nuolat žeidė jo ankstyvesnį gyvenimą.

Chicago Lietuvos Opera stato Verdi 3-ju veiksnių operą "La Traviata" Iš spaudos

Vieną 1814 metų žiemos dieną jauna moteriškė, spausdama prie krūtinės metinį kūdikį, baimingai ieškojo išsigelbėjimo. Šiaurinės Italijos Le Roncele bažnyčios bokšto aptemdytoje palėpėje. Žemiau, bažnyčios vidury, rusų kareiviai prievartavo ir žudė kaimo moteris ir vaikus, čia sugužėjusius pasislėpti nuo žiaurių užpuolėlių. Po kalbamų skerdynių moteriškė, vardu Luigia Verdi, apleido slėptuvę ir grįžo į savo namų dar smilkstančius griuvėsius. Jos išgelbėtasis kūdikis vadinosi Giuseppe Verdi, vėliau tapęs vienu iš garsiausių pasaulio operinės muzikos kompozitorių.

Verdi gyvenimas reikėsi labai audringai. Pradžioje jis nuolat kovojo prieš cenzorius, kurie kai kurias jo operas laikė nešvankiomis. Net imperatorienė Eugenie, jo "Don Carlos" premjeros metu, atsuko kompozitoriui nugarą, nes palaikė jo kūrinį nešvankiu ir pasibaurėtinu?...

Taip pat ir šeimyniniai Verdi meilės išgyvenimai kryžjavosi tarp tragedijos ir parodijos. Jo žmona ir dvi dukterys mirė trumpame laikotarpy, beveik viena po kitos, kai kompozitorius jau artėjo garbės pakyloms. Tada jis įkliuvo į meilės žabangas, kurias paspendė jo miru-

sios žmonos tėvas, priversdamas jį vesti vieną iš meilužių ar eiti į kalėjimą už skolas.

Pagaliau maištingąjį ir nelaimingąjį kompozitorių iš bėdų ištraukė Egipto ekscentrikas Paša, pakvietęs jį parašyti Sueso kanalo atidarymo iškilimams operą "Aida", kuri ir suteikė jam aukščiausią garbę ir turtus, jau peržengus 76-tus gyvenimo metus...

Giuseppe Fortunino Francesco Verdi gimė 1813 m. spalio 10 d., Le Roncele bažnytkaimy, kur jo tėvas Carlo Verdi užlaikė užeigą.

Jaunasis Giuseppe augo ramiai. Buvo rimtas ir truputį liiguistas. Jo motinos praefities pasakojimai apie austrų bei rusų žiaurumą, traukiantis prancūzams iš Italijos, padarė jį užsidegusiu patriotu ir maištininku.

Giuseppe pasitenkinimo ir džiaugsmo rasdavo tik muzikoje. Jis net išsižiojęs ir sustingęs mėgdavo klausytis kaimelį prakeliaujančių muzikantų, griežiančių ant suplešėjusių smuikų bei isklersių gatvės vargonų.

Menama, kad vieną sekmadienį jaunasis Verdi, patarnaudamas bažnytkaimio kunigo mišioms, susižavėjęs vargonų gar-

(Nukelta į 2 psl.)

RŪTA LEE-KILMONYTĖ TELEVIZIJOJ IR FILME IŠ SOVIETINĖS LIETUVOS

LOS ANGELES, CALIF. — „Visada aktorė, bet niekada žvaigždė“ — šitokią antraštę pavartojo savo straipsniui Hal Humphrey, Los Angeles Times bendradarbis, praėjusių metų lapkričio viename numeryje Rūtą Lee pristatydamas to milijoninio tiražo dienraščio skaitytojams jos vieno televizijos vaidinimo išvakarėse.

Mr. Hal Humphrey rašo, jog Rūta Lee gyvena dvidešimt šešius kambarius turinčiame name, kuriame anksčiau gyveno kino filmų garsenybė Rita Hayworth; Rūta Lee turinti kitą namą Palm Springs, garsiojoje Kalifornijos dykumos oazėje; Rūta Lee vairuoja „Lincoln Continental“ prabangų automobilį; Rūta Lee geria šampaną...

Rūta Lee išsiskirianti iš kitų aktorių — ji nesėdi namuose belaukdama, kaip kitos aktorės doro, jai „tinkamiausias“ rolės, bet Rūta Lee imanti vaidinti bet ką, kas tik legalu! Ji visada aktorė. Dalyvavusi daugiau kaip 600 televizijos vaidinimuose, dalyvavusi dešimtyje didžiųjų filmų. Ir visada ji užimta: prieš pat Kalėdas dvi savaites praleidusi San Bernardino mieste „South Pacific“, o pačioms Kalėdoms būsimanti Salt Lake City „Peter Pan“ pastatyme.

Taip rašė Hal Humphrey metų pabaigoje apie Rūtą Lee, sakytume, labai ilgame straipsnyje, kurio tik vienas kitas sakėlyns čia paminimas. Rūta Lee susilaukusi geros reklamos, kai iš Lietuvos parsigabeno savo 90 metų močiutę.

Ir ta reklama tebevyksta nuo

pat 1961 metų kovo mėnesio, kai spaudoje pasirodė žinios, jog Rūta Lee telefonu skambino į Maskvą Chruščiovui.

Rūta Lee-Kilmonytė tarp keliaujančių žvaigždžių

Šįmet vasario 23 d., 8:30 val. vak., Rūta Lee-Kilmonytė dalyvavo Los Angeles televizijos 13 stoties programoje, pavadintoje „Hollywood's Traveling Stars“. Trys aktoriai — Fabian, Rūta Lee ir Lloyd Nolan — rodė filmus iš jų kelionių po pasaulį.

Vasario mėnesį pasaulio laisvieji lietuviai mini Lietuvos nepriklausomos respublikos paskelbimo šventę — 1918 metų Vasario 16. šventinėms nuotakoms dar nepraėjus, Rūta Lee Kilmonytė per televiziją priminė ne tik lietuviui žiūrovui, bet ir milijonams amerikiečių, jog Lietuva tebėra pavergta, jog prieš porą metų ji Lietuvon galėjo nuvykti tik po didelių pastangų, tuometiniam sovietų valdovui Chruščiovui leidus.

Televizijos programos vedėjas Rūtai Kilmonytei nepagalėjo gražių žodžių. Pirmiausia, trumpam akimirksniui, parodė lietuvių tautiniais drabužiais aprengtą lėlę ir tuoj pristatė Rūtą Lee, kaip gyvą lėlę lietuvaite. Ji tuojau pradėjo pasakoti istoriją, kaip stengėsi seną močiutę iš pavergtos Lietuvos išgauti, bet negalėjo, nes sovietiniai valdovai jos močiutę net dvylikai metų buvo ištrėmę į Sibirą.

Kai buvo gauta žinia, jog senutė iš Sibiro grąžinta Lietuvoje yra jau prie mirties, tai Rūta Lee sakėsi dėjusi visas pastangas, negailėjusi pinigų net į Maskvą Chruščiovui telefonu pa-

skambinti. Su Chruščiovu negavusi pasikalbėti, bet vertėjas, telefonu atsiliepusis, pataręs kreiptis į Sovietų Sąjungos ambasadą Washingtone. Rūta Lee tuoj paskambinusi, kalbėjusi su Sovietų Sąjungos ambasados žmogumi — lietuviu džen-telmenu, kuris per trejetą dienų jai sutvarkęs leidimą į Lietuvą nukeliauti.

Kai Lietuvoje Rūta Lee pasimačiusi su sergančia „grandma“, tad valdžios žmonių buvę aktorei pasakytą: „Kodėl nepasiimate savo močiutės į namus?“ Rūta Lee atsakiusi: „O kodėl neleidžiate?“

Leidimas buvo duotas ir vasario 23 d. per televiziją parodytame filme matėme Rūtą Lee su josios motinos motina, Liudvika Kamandulienė, einančias Vilniaus Aušros Vartuose, matėme važiuojančias į Vilniaus aerodromą, lipančias laipteliais į lėktuvą. Tai vaizdai iš 1964 metų.

Žmonių gyvenimo nerodo, bet tik senus ir naujus mūrus

Su įžanginiu pristatymu ir pačiu filmu — Rūtai Lee tarp keliaujančių žvaigždžių kliūvo apie 12 minučių. Pirmieji filme rodomi vaizdai — platus vandenys, krūmokšniai — labai smarkiai bėgantys, net komentatorius pastebėjo, jog smarkiai važiuojama... Supratau, jog filmuota iš važiuojančios automašinos, ar kitokių filmo meno triukšmą naudojant, kad vaizdai greitai keistųsi. Ar tai didžiulio ežero, vandenyno ar jūros pakraščiai — nesuprasi ir neatskirsi. Rūta Lee aiškina, jog tai nepaprastai gražaus Lietuvos pajūrio Nidos vaizdai. Tikėjime, kad tai Nida, bet jau netoji mūsų matyti įprasta žmonių ir briedžių apgyventa Neringa.

Kitas vaizdas: ilgas vijoklis, — kelias, bet beveik tuščias. Tik vienas triratis motociklas su „lopšeliu“ keleiviui. Rūta Lee aiškina, jog tai charakteringas Lietuvos kelių vaizdas. Kas matė nepriklausomos Lietuvos kelius, tas pastebėjo ir šiame filme parodytojo kelio skirtumą. Nepriklausomaj Lietuvoje motociklai, automobiliai ir autobusai irgi retai tepravažiuodavo, bet arklinių vežimų keliai tarp didesniųjų miestų būdavo pilni. Laisvi lietuviai į turgų, į bažnyčią ar į svečius važinėjo. Didieji keliai nė naktį neužmigdavo, nebent tik prisnūsdavo. Rūta Lee parodė, jog dabar keliai tušti — lietuvis nebeteri laisvės keliauti. Tik gal koks politrukas, partietis ar „komsomolcas“ triračiu motociklu keliauja, o lietuviai valstiečiai „nupėstinti“ — arkliai iš jų atimti, žmonės už kolchozų karklių uždaryti, laisvai į vieškelį neišleidžiami.

Kiti filmo vaizdai: Kaunas, Vilnius, vis mūrai, vis gatvės ir namai, bet žmonių gyvenimo filme nematėme. Tik vienas kitas ar net būrys žmonių neryškiai filme prakėmežuoja. Vilniaus mūrai ir bažnyčios gražios. Sako, jog šventos Onos bažnyčios gotika ir Napoleonui labai patikusį ir jis tą bažnytelę norėjęs ant delno paimti ir į

Paryžių nunešti. Bet kur dabartiniai kolchozai ir kolchoziniškai, apie kurių nepaprastus atsiekimus komunistinėje spaudoje rašoma, kodėl kolchozų vaizdų nėra Rūtos Lee rodoma-me filme?

Aiškina Rūta Lee, jog Vilniuje „Gedimino katedra“ ir daug kitų bažnyčių Lietuvoje pavertos muziejais ar koncertų salėmis. Labiausiai Rūtai patikę senosios statybos Vilniaus rūmai, o naujieji apartamentiniai namai, kurių filme rodyta gana daug, esą neįdomūs: peseniai statyti, bet daug kur plytos birstančios, balkonai irsta, šilto vandens ir naujuosiuose apartamentuose tesą du kartus į savaitę.

Kas pačią Rūtą Lee ir jos senutę ten nufilmavo? Nebuvo paašškinta. Be minėtų Aušros Vartuose bei aerodrome padarytų nuotraukų, filme nemažai laiko sugaišta — pati Rūta Lee nufilmuota važiuojanti automobilyje ir snaudžianti ar akis užmerkusį besvažiojanti. O ką gal užsimerkęs keleivis pamatyti? Taip filmas ir palieka įspūdį, jog kažkas filmavo. Ir filmavo, gal ne kas būtų Rūtai Lee įdomu, bet ką komunistų partijos programa leidžia. Tą išvadą patvirtina prieš filmo rodymą komentatoriaus padaryta pastaba, jog filmas bus tik baltos ir juodos spalvos, nes įvairiaspalviai filmai dabartnėje Lietuvoje dar tebėra retenybė ir brangus dalykas. Vadinasi, Rūta Lee nenusipirko Amerikoje filmų ir ten kelionėje jų neturėjo. O kai pačioje pabaigoje televizijos programos vedėjas paklausė, kur dar Rūta Lee norėtų keliauti, tai ji atsakė, jog dar norėtų Lietuvon nuvažuoti ir nufilmuoti kaimo gyvenimą... Šitame filme, kaip jau sakytą, nematėme ne tik kaimo, bet ir miesto žmonių gyvenimo, o tik vyraujančiai mūrus, gėles ir Lenino stovylą...

Baigiant programą Rūta Lee televizijos žiūrovams rodė lietuviškas brangenybes: kraičio skrynią, audinius, gintarą — kokius karolius ji iš Lietuvos turinti, kokią dovaną davė Lietuvos filmo menininkai ir „Lietuvos prezidentas“... Supratau, kad J. Paleckis.

„Prezidentinių“ dovanų, kaip kalbos ėjo, praeitais metais atvežęs ir sovietinis rašytojas J. Baltušis, kai lankėsi Los Angeles mieste. Tąsyk jis ne tik į kino žvaigždes dairėsi, bet nustebė, kaip negras Los Angeles centro požeminiame garaže mikliai automobilius „parkina“, kaip čia yra judrios autostrados arba vadinamieji „freeway“. Parymojo rašytojas Baltušis ir prie Los Angeles kalėjimo sienos, apgailestaudamas, jog dar Amerika nėra suvartyta į sovietinį kalėjimą, tad ir Amerikos kalėjimai nesą panašūs į kalėjimus, kaip sovietijoje. Nei vielos tvorų, nei sargybos bokštų, nei pasiutusių šunų — enkavedistų Amerikos kalėjimuose nėra. Dėl to savo širdies skausmą rašytojas Baltušis išliejo į pavergtą Lietuvą sugrįžęs, spaudoje aprašydamas Amerikoje apsilankymo (Nukelta į 5 psl.)

RŪTA LEE...

(Atkelta iš 4-to psl.)

įspūdžius. Kad kalėjimas čia ir nesovietinio modelio, bet vis tiek J. Baltušis Los Angeles rojūm pavadinu, kuriame Adomas ir lieva galėjo gyventi, jei tokie bendrai būtų.

Mokytojas Smith keliavo ir sovietų Azijoje filmavo

Amerikietis mokytojas Smith buvo gavęs leidimą keliauti per Sovietų Sąjungos teritoriją Azijoje, per kurią, kaip jis sakėsi, dar mažai kam užsieniečių buvo leista keliauti. Mr. Smith padarė savo kelionės filmą, kurią neseniai rodė per Los Angeles televizijos 9 stotį, programoje "Pasport 9". Sovietų valdžia jo filmo necenzūravusi, bet pareikalavusi duoti pasižadėjimą, jog būsiąs teisingas. Ir mokytojas Smith per televiziją filmą rodydamas sakėsi roda teisingus vaizdus, bet kartu jis pastebėjo, jog savo komentaruose jis, Amerikos patriotas, negalys būti neutralus, nes Sovietų Sąjungos tikslas esąs nuversti demokratinę Amerikos santvarką.

Mokytojo Smith filmo vaizdai prisiminė bežiūrint Rūtos Lee Lietuvoje lankymosi filmą. Iš kilo ir skirtumai. Mokytojas Smith maišėsi tarp Sovietų Sąjungos žmonių, daugiausia ir jų gyvenimo vaizdus, o ne mūrus rodė. Jis kalbėjosi su jaunimu, su seniais, su moksleiviais, su darbininkais. Jis rodė gyvą gyvenimą, o Rūtos Lee filme vyrauja tik amžių užmarinuoti bei nauji miestų namai.

Mr. Smith sakėsi kalbėjęs su Sovietų Sąjungos mokytojais, kurie jam aiškino, jog sovietinis jaunimas esąs labai tvarkingas, pasiduodąs auklėjimo drausmei — ne toks, kaip Amerikos "tyneidžeriai". Bet su šiuo pasakojimu Mr. Smith rodė filmo vaizdą, kaip viename Sovietų Sąjungos mieste paau gliai įsikabinę į tramvajaus šonus vogčiom be bileto važiuoja.

Mr. Smith papasakojo, kaip jam sovietijoje aiškinta, jog darbininkai aprūpinti poilsio atostogomis. Jis aplankė vieną atostogaujančiųjų sanatoriją ir parodė, kaip gražiai tie namai kalnų vietovėje pastatyti. Bet tuoj Mr. Smith parodė vaizdą, kaip atostogauti atvykę darbininkai keletą kilometrų iš geležinkelio stoties pėsti eina, tempdami didžiulius "čemodanus" ar savo daiktų ryšulius, nes nuo stoties į sanatoriją jokio susisiekimo nesą...

Mr. Smith rodė vaizdus, kaip darbininkai skina obuolius ir vynuoges. Visi jie esą linksmi, nes visi turi darbą, bet aplankęs tos apylinkės valdžios krautuves, Mr. Smith neradęs pardavinėjant šviežius vaisius. Vaisiai surenkami ir pagal planą siunčiami į surinkimo punktus, į džiovyklas, į vyno fabrikus. Tik juodojoje rinkoje užtikęs šviežių vaisių. Mr. Smith parodė vaizdus, kaip Sovietų Sąjungos žmogus, eidamas į krautuvę, nešasi savo popierių ar maišiu-

BALIO SRUOGOS MINĖJIMAI LIETUVOJE

Balio Sruogos 70 metų gimimo sukaktis plačiai paminėta Lietuvoje. Spaudoje daug rašė jo buvę mokiniai, rašytojai, teatralai. Niekur nebebandoma jo vaizduoti kaip palankų bolševizmui, rašoma tik kaip apie rašytoją humanistą, poetą, dramaturgą, teatro teoretiką. Buvę nelaimės draugai, kalinami

ką prekėms susidėti, nes krautuvės paduoda prekę ir žinokis.

Mr. Smith sakė, jog sovietinis jaunimas mokosi, jaučia kokioj priespaudoj gyvena. Girdi "Voice of America" radijo pranešimus, bet vergiją kenčia, nes gyvi būt nori, nors žino, jog kitur laisvi žmonės laisvai gyvena.

Mr. Smith filmas — tai laisvo žmogaus vergų krašte padarytas, o ne sovietinio agento susuktas ir kai kuriems sovietijos lankytojams laisvame pasaulyje parodyti įbruktas.

Rūta Lee televizijos žiūrovams tuo filmu neparodė Lietuvos žmonių gyvenimo, bet ir nepatarnavo okupantų propagandai. Priešingai: jos aiškintis milijoninei televizijos auditorijai, kaip sunku į Lietuvą nuvažiuoti, kaip sunku iš ten net sergantį seną žmogų išgauti, yra tik prisidėjimas prie įrodymo, kaip sovietiniai komunistai baisioje vergijoje žmones laiko.

Z. Stulgys

kartu su Sruoga vokiečių KZ Stutthofe, davė savo atsiminimų.

Balio Sruogos "Dievų Miškas" išverstas į lenkų kalbą

Sovietinės spaudos žiniomis, Balio Sruogos atsiminimai iš KZ "Dievų Miškas" išverstas į lenkų kalbą ir išspausdintas 10,000 egz. (leidėjas — "Wydawnictwo Morskie", kaina 30 zł., 1966 m.). Vertė Stanislovas Majeuskis, dėja, iš rusų kalbos vertimo.

Minėjimai buvo šie:

1966 m. vasario 1 d. per televiziją vaidino "Pavasario Giesmė" (Miltinio pastatymas). Taip pat buvo Samulionio paskaita apie Sruogą.

1966 m. vasario 2 d. Vilniuje buvo minėjimas pas Rašytojus, Kaune Liter. Muziejuje.

1966 m. vasario 3 d. per radiją „Apyaušrio Dalią“ vaidino Vilniaus Akademiniis teatras.

1966 m. vasario 6 d. per tele-

viziją kalbėjo Sruogos nelaimės draugai iš Stutthofe (tas pats buvo duota ir per radiją).

1966 m. vasario 6 d. Minėjimas Kauno Mokytojų namuose.

Vieno laiško iš Vilniaus žiniomis, į minėjimą Vilniuje (režisavo M. Mironaitė) buvo prisigrūdę tiek žmonių, kad tik ketvirtoji dalis tesutیلpo — pirmenybė buvo duota tuo laiku vykusios Mokytojų konferencijos dalyviams. Minėjimas žadėta pakartoti.

SKAITYK KASDIEN
NAUJIENAS
IR TEMYK SKILTIS

Lietuviai taipgi perka ir parduoda ir progas sužinoti tikrai per

NAUJIENAS

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BICIULIS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

JEI JŪS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306

VYTAUTAS BILDUSAS

KLAIPĖDOS UOSTAS PRIEŠ AUDRĄ

Neseniai "Naujienose" skaitėme vieno reporterio iš Vokietijos pranešimą, kuriame, tarp kitko, iškeliamas aiškūs, kad kai kurie Hitlerio agresijos laikų prieš Lietuvą dienų herojai pradėję linksniuoti savo spaudoje argumentus, jog Lietuvos Vyriausybė atsisakiusi Klaipėdos Krašto gera valia. Nenuostabu, kad dar ir šiaandien atsiranda kažkokių nacių atraugų, nors hitlerinės Vokietijos ir nebėra. Herr Besdeleit von Kiaulkehmen paveikslas palieka nepasikeitęs...

Bet kuriuo atveju, kovo mėnesio 23 diena, Hitlerio agresijos prieš Lietuvą diena, ir fuhrerio pasiruošimas tai dienai verta šia proga prisiminti.

Sifras: **PLĖTA ROT-GRUEN**

Feldmaršalas von Blomberg, Vokietijos karo ministeris ir karo jėgų viršininkas, 1937 m. liepos 24 d. davė visų trijų ginklų rūšių vadovybėms direktyvą, kuri buvo išdava fatalinio sprendimo ruošti karui. Joje Blombergas nurodė šias galimybes:

"1. Karas dviejuose frontuose, su pagrindinėmis kovomis Vakaruose: **FALL ROT**.

2. Karas dviejuose frontuose su pagrindinėmis kovomis Pietryčiuose: **FALL GRUEN**".

Antruoju atveju, rašė Blombergas, "karas rytuose gali prasidėti netikėta vokiečių operacija prieš Čekoslovakiją, kad priblokštų neišvengiamą pajėgesnio prieš koalicijos ataką. Tokiai atakai pateisinti politiniai, o ir tarptautinio įstatymo aktyse, privalu iš anksto paruošti reikiamas aplinkybes".

Kaip žinome, tos "aplinkybės" vėliau pasirodė nacių teroro forma sudėtų krašte ir kitur.

Savo direktyvoje Blombergas numatė dar kitus tris atvejus, kuriems turėjo būti padaryti "specialūs pasiruošimai":

"1. Ginkluotas įsivėlimas Austrijoje: **FALL OTTO**.

2. Karo pobūdžio komplikacijos su raudonąja Ispanija: **FALL RICHARD**.

3. Anglija, Lenkija, Lietuva dalyvauja kare prieš mus: **PLĖTA FALL ROT-GRUEN**".

Direktyvos gale rašoma, jog Anglija panaudosianti visus savo resursus, — ekonominius bei karinius. Gi, jei ji kovotų

su Lenkija ir Lietuva, vokiečių karinė padėtis galėtų pablogėti iki nepakeliamo, net beviltiško laipsnio. Blombergas akcentavo, kad politiniai vadovai turį išlaikyti šiuos kraštus, o ypatinai Angliją, neutraliais.

Tačiau, kai "taikos labui" naciams buvo leista okupuoti Austriją, netrukus ir stipri, ginkluota ir karui pasiruošusi demokratinė Čekoslovakija buvo Hitleriui išduota, — tą pačią savo natūralių sąjungininkų: Anglijos ir Prancūzijos, — vėl tam pačiam "taikos labui"...

Čekoslovakijos sužlugdymas — raktas nacių agresijoms

"Ich bin von Himmel gefallen!" — sušuko Hitleris, gavęs Chamberlaino "taikos pasiūlymą"...

Tomis valandomis "taikos apaštalai" palaidojo paskutines taikos ir kontinentalinės Europos gynimosi viltis prieš Hitlerio armijas.

Kokius beviltiškus momentus tada pergyveno susimobilizavusi Čekoslovakija, vaizdžiai nusako William L. Shirer knygoje "The Rise and Fall of the Third Reich":

Chamberlainas Londone nutarė, kad ... "čekams turi būti pranešta, kad jie negali tikėtis jokios pagalbos iš Prancūzijos ir Britanijos. Dabar Benešas suprato, kad jo buvę draugai jį apleidžia. Jis padarė dar vieną paskutinį bandymą, kreipdamasis į Prancūziją. Tuoj po 8 val. vakaro (rugs. 20, 1938 m.) jo pasiuntinys dr. Krofta pastatė Lacroix gyvybinį klausimą:

ar Prancūzija laikysis savo pažado eiti pagelbėti Čekoslovakijai, ją vokiečiams užpuolus, ar ne? Ir kada sekančią dieną 2 val. ryto britų Newton ir prancūzų Lacroix Benešą iš miego vertė jį atsaukti Hitlerio ultimatumo atmetimą, ir pareiškė, kad, to nepadarius, Čekoslovakija turės kovoti prieš Vokietiją viena, Čekų prezidentas paprašė, kad prancūzų ministeris šį reikalavimą pateiktų raštu. Jis matė padėties beveiltiškumą, bet norėjo istorijai tą momentą užfiksuoti..."

Čekoslovakijos sužlugdymas padarė Hitlerio pasiruošimus eventualiam platesniam **FALL ROT-GRUEN** nebereikalingus... Bendrasis Anglijos, Prancūzijos, Čekoslovakijos, Lenkijos, Lietuvos frontas, kurio Hitlerio karo vadovybė taip baukštėsi, buvo sunaikintas kartu su Čekoslovakijos išdavimu. Nežmirština, kad tuo momentu čekai turėjo 1,800,000 ginkluotų vyrų: tiek pat, kiek vokiečiai abiejuose pasieniuose. Su prancūzais, tuo momentu, jie turėjo du kartu daugiau kariuomenės po ginklu negu vokiečiai...

Palaužęs čekus, Hitleris nedelsdamas davė įsakymą visiškam jos likvidavimui, ir savo spalio 21, 1938 m. raštu liepė kariuomenei pasiruošti "Klaipėdos Krašto okupacijai."

Lapkričio 24 d., 1938 metais, Hitleris davė dar vieną įsakymą savo karo jėgų viršininkams:

"Griežtai slaptai"

Fuhreris įsako: šalia pasiruošimų suminėtu spalio 21 d., 1938 m. instrukcijose, — pasiruošti galimybei staiga okupuoti Laisvą Dancigą vokiečių kariuomenės jėgomis.

Pasiruošimai vykdomi sekančiais: Dancigo okupacija turi būti pusiau revoliucinio pobūdžio, išnaudojant politiniai palankią padėtį, ne kartu prieš Lenkiją...

Kariuomenės daliniai panaudosimi šiam tikslui neturi būti skirti ir Klaipėdos Krašto okupacijai, taip, kad reikalui esant, abi operacijos galėtų būti įvykdytos tuo pačiu metu. Laivynas talkininkaus armijai savo ataka iš jūros... Karo jėgų planai turi būti įteikti iki 1939 m. sausio 10 d...."

Gi tuo metu Klaipėdos Krašte iš Vokietijos diriguojami naciai kėlė galvas vis drąsiau. Vietos gyventojai buvo pradėdami terorizuoti grąšinimais ir užpuldinėjimais. Jaunuoliai lankė lietuviškas gimnazijas

(Tęsinys 7-tame psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraudimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono, dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą **Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance**, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda **VAIKAMS** ir jaunuoliams labai pigią **TERM** apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — **AKCIDENTALĖ APDRAUDA** naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų **KLUBU** ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopu veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie **SUSIVIENIJIMO** darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

SIUNTINIAI
I
LIETUVĄ

DOVANAS
VELYKOMS

SAVO ARTIMIESIEMS

SIŪSKITE JAU DABAR

IR TIK PER

CENTRAL PARCEL SERVICE INC.

kurio pagrindinė įstaiga yra

220 SOUTH STATE STREET

Telef.: WA 2-9354,

gi miesto pietinės dalies skyrių rasite

2618 WEST 63rd STREET

Telef.: WA 5-2466

TURIME YPATINGAI GAUSŲ PASIRINKIMĄ PREKIŲ
SIUNTINIAMS SUDARYTI.
APŠILANKYKITE PAS MUS IR VIETOJE ĮŠTIKINKITE.

GARANTUOTA
SIUNTINIŲ PRISTATYMA
TRUMPIAUSIU LAIKU
ATLIEKAME JAU
NET 19 METU

KLAIPĖDOS . . .

(atkelta iš 6 pusl.)

vakarais buvo nacių gaujų žiauriai sumušami. Šis teroras su pažadais, kad "fuehreris lietuvininkams odą nulups", gyventojų nuotaiką labai prislėgė. Prieš paskutinius Klaipėdos Krašto Seimelio rinkimus, dresiruotų nacių agentų būriai siautė visame krašte. Vietos gyventojai pastebėjo, kad daugelyje krašto vietovių naciškus susirinkimus ir demonstracijas pravedavo tie patys nacių agentai, važinėję būriais iš vietos į vietą.

Klaipėdos Krašto gyventojai niekad neužmirš tų naktimis žygiuojančių uniformuotų nacių, su degančiais fakelais rankose, grąšinančių rėkiančių lietuvininkų adresu, tos neapykantos, provokacijų, svaidomų akmenų, peilių ir lazdų.

Šis teroras ir provokacijos buvo to pačio stiliaus, kaip ir anksčiau nacių vykdyti Austrijoje ir Čekoslovakijoje, sudetu krašte.

Dar gruodžio 12, 1938 m. Prancūzijos ambasadorius ir Britanijos charge d'affaires atkreipė Vokietijos vyriausybės dėmesį į reportus, kad Klaipėdoje vokiečiai ruošia sukilimą, ir prašė, kad ta vyriausybė pavartotų savo įtaką, jog būtų laikomasi Klaipėdos Statuto, kurį Britanija ir Prancūzija buvo garantavusios. Vokietijos Užsienio Reikalų Ministerija išreiškė savo "nusistebėjimą", gi Ribbentropas stačiai pasakė, kad jeigu šios ambasados ir toliau darys tokius demaršus, joms turi būti atsakyta, jog "mes tikrai tikėjome, kad prancūzai ir anglai galiausiai turėtų būti jau pavargę nuo kšimosi į Vokietijos reikalus".

Šifras: TRANSPORTO PRATIMAI STETTIN

Kovo 20 dieną Lietuvos Užsienio Reikalų Ministeris Juozas Urbšys, grįždamas iš Romos, buvo sustojęs Berlyne, kur jis turėjo pasimatymą su Ribbentropu. Šis įteikė Urbšui Hitlerio reikalavimus ir grąšinimus Lietuvai. Lietuva turinti atiduoti Vokietijai tuoj pat Klaipėdos Kraštą, kaip "Fueh-

reris veiksias žaibo greitumu". Ir, Ribbentropo žodžiais, lietuviai neturį savęs apgaudinėti tikėdamiesi "kokios nors pagelbos iš užsienio".

Kadangi vokiečių laivynas dar nebuvo turėjęs "garbės" dalyvauti jokio krašto okupacijoje, Hitleris dabar nusprendė Klaipėdą užimti iš jūros. Šiai avantiūrai lapkričio mėnesį buvo sudaryti planai šifro vardu "Transporto pratimas Stettin". Hitleris ir admirolas Raederis taip buvo užsidedę šiuo mažu laivyno jėgos pademonstravimu, kad jie faktiškai patys išplaukė iš Swinemuendės karo laivu Deutschland į Klaipėdą kovo 22 dieną, (lygiai vieną savaitę po fuehrerio triumfalaus įžygiavimo į Prahą), — dar net prieš Lietuvai spėjant kapituliuoti vokiečių ultimatumui.

Finalines šios nacių avantiūros scenas atpasakoja tas pats W. Shireris:

"Kovo 21 dieną, Weizsaeckeris (kuris daug vėliau jau proklamavo savo pasipiktinimą nacių brutaliems metodams), pranešė Lietuvos valdžiai, kad "nėra laiko gaišimui", ir kad jos ypatingi atstovai turį atvykti į Berlyną "specialiu lėktuvu rytoj", pasirašyti Klaipėdos atidavimą Vokietijai. Lietuviai pakludami atvyko vėlyvą kovo 22 dienos popietę. Į juos spaudimą asmeniškai vykdė pats Ribbentropas, kurį visą laiką skubino jūros liga sergąs savo karo laivu plaukdamas Hitleris, tačiau lietuviai kapituliuoti nesiskubino. Kaip rodo rasti vokiečių dokumentai, naktį Hitleris iš Deutschland laivo du kartus siuntė Ribbentropui skubias radiogramas, klausdamas, ar lietuviai jau pasidavę, kaip reikalauta. Diktatorius ir jo admirolas turėjo žinoti, ar jiems į Klaipėdos uostą reikės įplaukti šaudant. Pagaliau, kovo 23 dienos pusę antros ryto, Ribbentropas galėjo perduoti savo valdovui per radio žinią, kad lietuviai pasirašė.

Tą dieną pusę trečios po pietų Hitleris triumfališkai įžengė į naujai okupuotą miestą, ir Klaipėdos Teatre kalbėjo "išlaisvintai" vokiečių gaujai. Dar vienas Versalio sutarties punktas buvo sulaužytas."

KAM KLAIDINTI?

1966 m. vasario 12 dienos Naujienų antroje dalyje p. J. Vlks. straipsnyje "Prof. Vl. Lašą prisiminus" skelbia klaidingas žinias apie Rusijos IV dūmos lietuvius atstovus — P. Keinį ir Mikalojų Januškevičių. Jis tame straipsnyje rašo: "Tuo būdu socialdemokratai toje rinkiminėje kovoje ėjo sustartinai (su demokratais, mano prieraišas). Jie Kauno gub. savo atstovais buvo numatę socialdemokratą P. Keinį ir Mykolą (Mikalojų, mano pastaba) Januškevičių (1866—1942)".

Senesnės kartos lietuviai nepatikės šioms neteisingoms informacijoms, nes jie gerai pamena, jog P. Keinys, III ir IV Rusijos dūmos atstovas, priklausė ne socialdemokratams, bet darbiečių frakcijai, o Mikalojus Januškevičius IV dūmoje buvo darbiečių frakcijos vicelyderis, paskui socialistų revoliucionierių partijos žymus veikėjas.

Ar nebūtų geriau, kad praeities įvykius aprašinėjant, auto-

rius nepasikliautų vien tik savo atmintimi, bet patikrintų ir literatūroje. Aprašomiems įvykiams ir minimų asmenų veiklai žinių galėjo rasti Lietuvių Enciklopedijoje, St. Kairio knygoje Tau, Lietuva, M. Biržiškos Tautos keliais II t., kur 175 puslapyje būtų paskaitęs tokį paaiškinimą dėl dūmos rinkimų: "Iš trijų atstovų, atitenkančių lietuviams, vėl buvo išrinkti du liaudininku, kurię Bulotos pavyzdžiu D-moje prisidėjo prie darbiečių...".

P. Čepėnas

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4585
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868

75th ANNIVERSARY SALE

Chicago's Oldest Exclusive Floor Covering Firm, possessing America's Largest Collection of Oriental Rugs — LOWEST PRICES in Our History!

Genuine Hand Made Oriental THROW Rugs	3.0 × 2.0 ft.	\$24.50
Beautiful Oriental Rugs —	12.0 × 9.0 ft.	Sale Price \$525.00
Exquisite Reproduction of Persian Design Rugs —	12.0 × 9.0 ft. (Power Loomed)	\$249.00

Pay us a visit today — Do NOT Delay

121 S. Wabash Avenue

Plant: 925 N. Larrabee

Chicago 3, Illinois

The original NAHIGIAN BROTHERS, INC., not to be confused with any other firm bearing similar name.

Complete Selection Domestic Carpeting — Cleaning & Repair Service

PINIGAI Į LIETUVĄ

PER UŽSIENIO PREKYBOS BANKĄ MASKVOJE
UŽ PATARNAVIMĄ MUMS MOKĖSITĖ

(daugiau nemokėkite):

iki \$50.00 — \$2.75
iki \$100.00 — \$3.50
iki \$300.00 — \$5.00

PILNAI GARANTUOJAMAS PRISTATYMAS PER 2 SAVAITES.

PILNAS ISMOKĖJIMAS. JOKIU ATSKAITYMU. GAVEJO PASIRASYTAS KVITAS.

Tarifas: 9 rubliai — \$10.00.

SIŪSKITE PINIGUS PER MŪSU ISTAIGA — SUTAUPYSITE.

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street, New York, N. Y. 10010

American Express Co.

Patvirtinta agentūra, turinti New York valstybės licenciją

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

PUSANTROS VALANDOS UŽ GELEŽINĖS UŽDANGOS

Alumnų draugijos paskaita

Vasario 23 d. Chicagos Meno Instituto Alumnų draugija buvo surengusi paskaitą National Design Center Marina City patalpose. Paskaitą skaitė ir 500 spalvotų filmų parodė Miss. Shirley Kravitt, dailininkė, 1964 m. laimėjusi Sidabro Medalį Paryžiuje, Tarptautiniame Salone laimėjusi JAV premiją. Savo studiją turėjo Paryžiuje. Baigusi Art Institutą ir studijavusi Ecole Beaux Arts Paryžiuje, turėjo 19 individualių parodų JAV ir užsieniuose. Leidimą keliauti už geležinės uždangos nelengvai gavo. Po metų laiko pastangų, tikrai josios reputacijos dėka, pasisekė išvykti į Sovietų S-gos satelitinis kraštas. Nors josios kelionės tikslas buvo iš anksto numatytas, jog bus grynai "kultūrinio pasikeitimo" tikslas, tačiau tenai nuvykus reikėjo vėl prašyti iš vietos valdžios leidimo lankyti muziejus, pasimatyti su jų kuratoriais ir filmuoti senus istorinius paminklus. Ji aplankė šešis kraštus: Rytų Berlyną, Čekoslovakiją, Jugoslaviją, Bulgariją, Vengriją ir Rumuniją.

Visas Miss. Kravitt 500 filmų rodymas, su trumpais paaiškinimais užtruko pusantros valandos. Kiekvienas satelitinis kraštas skirtingas savo gamtos įvairumu, miestais ir tautiniais skirtumais, bet visur seka žvalgybinė akis, niekur be palydovo negalima išėiti, tikrai Vengrijoje ir Rumunijoje pasijuto laisvesnė, net vienai buvo leista vaikščioti po miestą iki vidurnakčio.

Menininkų unija ir Plastinis Fondas

Kaip Sovietų Sąjungoje, taip ir pavergtose šalyse nėra laisvės

kūrybai. Dailininkų darbus ir jų kūrybos temas kontroliuoja valdžia. Be to, visos kultūrinės institucijos kontroliuojamos valdžios. Pirmoje eilėje visokis kultūrinis darbas siejamas su socialistinio realizmo statyba, atseit, propaganda. Dailininkai yra valdžios regimentuoti ir jie negali laisvai kurti. Jeigu kuris dailininkas nori bandyti abstrakčiai kurti, tai negali viešai su tokiu darbu rodytis, — bus pasmerktas, kad ir nenubaus-tas. Visi kvalifikuoti dailininkai turi priklausyti unijai. Iš savo uždarbio jie moka 13% valdžiai, 4% unijai ir 2% Plastiniam Fondui. Unijos komisariai kontroliuoja dailininkus ir nurodo, ką jie turi kurti. Kiekvieną unijos nario sukurtą meno kūrinį sprendžia juri komisija. Taip pat naujas narys, įstodamas į uniją, pateikia savo darbus juri komisijai. Pasižymėjęs dailininkas turi teisę kas tris metai ruošti savo individualią parodą. Blogiausia tai, kad nesant laisvės kūrybai, slopina kūrybinį troškimą, nes menininkas negali laisvai kurti to, ką jis norėtų. Apie laisvąjį pasaulį jie daug žino ir mėgaujasi laisvojo pasaulio pažanga; kai kurie slaptai bando kurti "moderniškai". Valdžia iš dailininkų reikalauja labai daug: 1) kad jų kūryba būtų originali, 2) temos atitiktų konkrečius socialistinio realizmo principus ir 3) pilno mokslo kursas: vidurinė mokykla ir 4 metų universiteto studijų. Mėgėjų menininkų tenai nėra, — niekas tokių nelaikytų dailininkais, kaip čia (JAV) yra milijonai visokių "dailininkų". Valdžios pareigūnai gyvena gražiai, bet kaip gyvena kiti, paskaitininkai nebuvo progų pamatyti. Jai teko susitikti su žmonėmis, kurie

buvo Amerikoje ir visi atsidadę pasakė: norėtų būti Amerikoje...

Muziejai ir jų turtai

Miss. Kravitt parodė daugiau miestų vaizdų negu muziejų arba susitikimų su jų kuratoriais. Pradedant Praga ir baigiant Rytų Berlynu, pirmiausia nufilmavo svarbesnes miestų vietas. Pragos garsusis tiltas per plačią upę įveda į miestą su garsiąja katedra ir daugeliu paminklų. Muziejus turtingas senameistrių ir savo dailininkų darbais. Muziejuje ji nufilmavusi su to muziejaus viršininkais. Geografinė padėtimi Jugoslavija bene bus pati gražiausia Vidurio Europos šalis. Belgrado miesto centre stovi garsaus skulptoriaus Mestrovic paminklas, — aukštas obeliskas. Nepaprastai įdomios ir gražios Dubroviko apylinkės. Akmeninės kalvos supa vandenis, prie kurių daug kurortų. Namai mūriniai, baltai gelsvi saulės šviesoje. Adriatiko jūros pakraščiai kalnuoti, vietomis žaliuoja miškas. Čia vasarą atvažiuoja daug amerikiečių atostogauti, nes jie jaučiasi daug laisvesni Tito valdomoje Jugoslavijoje. Vengrijoje, Budapeste pastebimas progresas, bet automobilių gatvėse nesimato daug, kaip antai laisvoje šalyse. Budapesto miestas labai didelis, taip pat prie Dunojaus. Parodė buvusius parlamento rūmus, muziejų ir jo kuratorių, inteligentišką apysenį vyrą, kuris studijavęs Paryžiuje ir kalba prancūziškai. Miss. Kravitt parodoma sėdinti prie stalo su muziejaus direktorium. Šalia jos stovi palydovė. Žmonės ten atviresni. Be to, parodė aikštę, kur įvyko kruvinos skerdynės tarp sovietų kariuomenės ir vengrų sukilėlių. Bukareste, Rumunijoje ji buvusi gražiai sutikta ir pavaišinta, muziejuje gausu senovės ir Renesanso paveikslų bei skulptūrų. Kaip kituose muziejuose, taip ir čia, nemažai socialistinio realizmo naujų meno darbų, kurie pavaišiuoja fabrikus, žemės ūkio darbus, žiaurius nacių aktus, kacetus, lavonų krūvas ir t. t.

Bulgarija pati neturtingiausia, josios nacionalinis muziejus neturi nė vieno Renesanso

laikų kūrinių. Yra tikrai ikonografinių relikvijų ir liaudies meno. Be to, paveikslai sugrūsti prie vienas kito. Kraštas kalnuotas, bet filmas darytas tamsią dieną, vaizdai neaiškūs. Vienoje vietoje matyti, kaip moterys su kaponėmis žemę kapstinėja. Pravažiuoja dengtas čigonų vežimas, tempiamas nukarusio arkluko. Sofija yra Bulgarijos sostinė, bet nėra įspūdingų pastatų, kaip aukščiau minėtose šalyse, kur yra nuo Viduramžių laikų bažnyčių, tvirtovių, pilių.

Filmas baigiamas Rytų Berlynu. Parodoma garsioji Brandenburgo gatvė ir vartai. Miestas apytamsis, ir, reikia pasakyti, nieko ypatingo iš ten neparodė, tikrai pati keliautoja nufilmavusi tarpe trijų policininkų, kurie nusiminę žiūri į žemę.

Visur komunistai mėgsta rodyti naujus namus ir savo stadionus bei aerodromus.

Miss. Kravitt buvusi iškvies-ta prie televizijos ką nors pasakyti, bet nežinojusi ką sakyti, nes žinojusi, jog nepasitikėjimas ir baimė vieni kitų varžė. Ji yra apkeliavusi Skandinavijos kraštus ir taip pat nufilmavusi kultūrinius centrus.

Po paskaitos buvo paklausimų ir diskusijų. Paklausta: ar galima į Sov. S-gą siųsti iš JAV spaudą. Atsakė: Spaudą kontroliuoja cenzoriai, o iš ten jie siunčia savo spaudą.

Chicagos Meno Institutas įsigijo Correggio

Neseniai mūsų šalis Art Institutas įsigijo Correggio paveikslą "Madona, vaikelis ir šv. Jonas". Correggio buvo italų Renesanso tapytojas. Tikrasis jo vardas Antonio Allegri, gimęs Correggio miestelyje šiaurinėje Italijoje. Dėlo ir buvo pramin-tas ir vadinamas to miestelio vardu. Apie jo gyvenimą ne-daug nežinoma. Yra žinoma tik tiek, kad jis sukūrė ne daugiau, kaip 50 paveikslų.

NAUJOS PARODOS

Kovo 11 d. Art Institute atidaroma Henri Matisse apžvalginė paroda, kur bus išstatyta 354 darbai — tapyba, grafika, skulptūra, etc. Bus viena iš didžiausių parodų. Reikės mokėti 50c įėjimo mokestį.

Kovo 12 d. 7 val. vakaro Naujosios Lietuvos parapijos mokyklos salėje Cleavelande atidaroma inž. M. Ivanausko liepsnos tapybos paroda su 130 darbų.

Art Institute dabar vyksta Duererio grafikos darbų paroda. Duerer buvo vienas iš geriausių vokiečių dailininkų-grafikų.

Mirė Hans Hofmann

Vasario 17 d. New Yorke mirė dail. Hans Hofmann 85 metų amžiaus. Hofmann buvo vienas iš geriausių ekspresionistinio abstrakto kūrėjų, kai kieno laikomas šios meno srities pirmtaku. (Vėliau plačiau).

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MARCH 5, 1966

DAIL. ANASTAZIJA TAMOŠAITIENĖ
(Iš parodos Ottawos (Kanadoje) universiteto meno šventėje)

Spalvotas kilimas